

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2021.61.80-93>

УДК 72.025.4/5

Лещенко Нелля Арсентіївна,
доктор архітектури, професор
кафедри інформаційних технологій в архітектурі
Київський національний університет будівництва і архітектури
ardisconn@ukr.net
orcid.org/0000-0002-3198-4554

МЕТОДИ КОМПЛЕКСНОГО ПРОЦЕСУ РЕСТАВРАЦІЙНО-РЕКОНСТРУКТИВНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація: в статті здійснено систематизацію існуючих реставраційних і реконструктивних методів в ієрархічному порядку за можливістю привнесення нового в історично сформоване – від самих щадних реставраційних до самих активних реконструктивних. Запропоновано їх класифікацію: за активністю втручання – на зберігаючі, відновлюючі, оновлюючі, перетворюючі; за проведенням якісних змін на різних системних рівнях – на містобудівні, об’ємні та функціональні. Показано їх відповідність та надано пояснення щодо кожного метода.

Ключові слова: реставраційно-реконструктивна трансформація (РРТ); методи комплексного процесу РРТ.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми зумовлена відсутністю і необхідністю розробки єдиної систематизації існуючих реставраційних і реконструктивних методів, яка б, по-перше, об’єднувала б їх в одне ціле, а, по-друге, пояснювала їх можливе застосування при проведенні реставраційно-реконструктивних трансформацій на різних системних рівнях в історичному міському середовищі, що наразі є здебільше неоднорідним за цінністю і цілісністю в переважній більшості історичних міст України. Пропонується систематизація цих методів в ієрархічному порядку за можливістю привнесення нового в історично сформоване та показана їх відповідність в залежності від активності втручання та використання для різних системних рівнів при здійсненні комплексного процесу реставраційно-реконструктивних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз існуючого досвіду реставрації і реконструкції показав значний внесок вітчизняних науковців у вирішення питань: а) охорони історико-культурної спадщини – Є. Водзинського [1], М. Дьоміна [2], І. Коротун [3], Г. Осиченко [4], А. Плешкановської [5], Т. Устенко [6]; б) реставрації, ревалоризації і

регенерації пам'яток архітектури і містобудування – М. Орленка [7], Л. Прибєги [8], М. Бєвза [9]; в) ревіталізації – О. Рибчинського [10], В. Товбича [11]; г) реновації – В. Кодіна [12], Ю. Соколовської [13] тощо. Разом з цим, здійснений аналіз підтвердив необхідність методології проведення реставраційно-реконструктивних трансформацій на різних системних рівнях в неоднорідному за цінністю і деструкцією історичному міському середовищі, що є характерним для переважної більшості міст України.

Аналіз нормативних документів, зокрема ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій» [14] також дозволив отримати висновок про відсутність систематизації і класифікації існуючих реставраційних і реконструктивних методів та детальних рекомендацій щодо їх застосування до різного за цінністю і деструкцією міського середовища для проведення якісних змін в ньому на різних системних рівнях.

Метою публікації є здійснити систематизацію існуючих реставраційних і реконструктивних методів, запропонувати їх класифікацію. Показати їх відповідність в залежності від їх активності по привнесенню нового в історично сформоване та їх використання для різних системних рівнів. Надати пояснення щодо кожного метода.

Основна частина. Поняття «реставраційно-реконструктивна трансформація» (РРТ) визначено, як комплексний процес взаємопов'язаних реставраційних і реконструктивних змін в окремих будівлях, відкритих просторах і міському архітектурному середовищі в цілому для підвищення цінності і цілісності та переходу на новий якісний рівень [15]. Є дуже ємне. Включає в себе процеси, пов'язані з різним ступенем активності втручання як в окремі існуючі будівлі, так і міське архітектурне середовище в цілому, для підвищення їх цінності і цілісності та переходу на новий якісний рівень – мультикомфортний, з використанням різних методів, від консервації до радикальної перебудови. Можна виділити чотири ступеня РРТ в залежності від активності втручання, а саме: збереження (I ступінь РРТ), підсилення (II ступінь РРТ), коригування (III ступінь РРТ) і зміну (IV ступінь РРТ) [16]. Проте незалежно від активності втручання, переслідується загальна головна мета – підвищити якість існуючих будівель, відкритих просторів і міського архітектурного середовища в цілому та забезпечити їх сталу континуальність. Тобто, треба зберегти те, що дісталось нам від попередніх поколінь, і доповнити його новим, необхідним для сучасного якісного життя, але так, щоб не порушити історичного здобутку, і щоб була спадкоємність.

Застосування певного реставраційного чи реконструктивного методу, або, як правило, комплексу методів залежить від якісного показника існуючого стану певної ділянки, її ступеня цінності (історико-архітектурної цінності) і

ступеня деструкції (цілісності). Для ділянок I і II степенів цінності і цілісності слід застосовувати реставраційні методи, а для ділянок III і IV степенів цінності і цілісності – реконструктивні.

Існуючі реставраційні і реконструктивні методи були систематизовані в ієрархічному порядку за можливістю привнесення нового в історично сформоване – від самих щадних реставраційних до самих активних реконструктивних. Перші, реставраційні, відповідають I і II ступеням РРТ, другі, реконструктивні, – III і IV ступеням РРТ [16]. Запропоновано їх класифікацію: 1) за активністю втручання на: зберігаючі, відновлюючі, оновлюючі, перетворюючі; 2) за проведенням якісних змін на різних системних рівнях на: містобудівні, об'ємні та функціональні.

Наразі, детально простежимо запропоновану систематизацію існуючих методів в ієрархічному порядку за можливістю привнесення нового в історично сформоване, від реставраційних (зберігаючих і відновлюючих) до реконструктивних (оновлюючих і перетворюючих).

Зберігаючі методи

Містобудівні (зберігаючі методи)

Містобудівна консервація (збереження). Передбачає підтримання історичного середовища в тому вигляді, в якому воно дійшло до наших днів, з можливим незначним, «захованим» реставраційним втручанням для забезпечення відповідності якості його стану потребам активного сучасного використання.

Музеєфікація (архітектурного ансамблю, історичного міського середовища). Передбачає приведення історичного архітектурного ансамблю чи міського середовища до «об'єкту музейного показу з метою максимального збереження і виявлення історико-культурної, наукової та художньої цінності» [17]. Метод їх трансформації у різновид музею певного моменту міського життя з можливістю інтеграції у повсякденне.

Об'ємні (зберігаючі методи)

Консервація. Під час містобудівної консервації історичного міського середовища може бути здійснена консервація окремих існуючих об'єктів культурної спадщини, пам'яток. Цей реставраційний метод передбачає збереження автентичності і захист від подальших руйнувань об'єктів культурної спадщини, пам'яток, залишаючи їх в тому вигляді, в якому вони дійшли до наших днів, не здійснюючи ніяких робіт по їх відбудові. При цьому можуть бути проведені роботи по очищенню та благоустрою їх території.

Санація (пам'ятки) – оздоровлення її стану через укріплення і нейтралізацію негативних біохімічних процесів в її конструкціях. Застосовується, як правило, разом з консервацією пам'ятки.

Ремонт – «покращення технічного стану та підтримання в експлуатаційному стані об'єкта культурної спадщини без зміни властивостей, які є предметом охорони» [18].

Музеєфікація. «Законсервована» пам'ятка може бути музеєфікована. Музеєфікація об'єктів культурної спадщини, пам'яток – це приведення їх до стану, «придатного для екскурсійного відвідування» [18] та культурно-освітнього використання за допомогою сукупності науково обґрунтованих заходів.

Функціональні (зберігаючі методи)

Інтерпретація (подання) – представлення пам'ятки, розкриття її змісту, пояснення значення і збереження пам'яті через створення необхідних умов для її огляду з мінімальним втручанням в її збережений вигляд. Використання пам'ятки, як музейного експонату з розкриттям її первісного функціонального призначення.

Функціональне збереження (первісної (історичної) функції) – забезпечення активного первісного використання будівлі (відкритого простору) з підтриманням в належному стані їх елементів.

Модифікація (первісної (історичної) функції) – надання функції нових ознак, які змінюють її значення, якість. Видозміна первісної (історичної) функції будівлі чи відкритого простору відповідно до нових потреб, збереження її, як репрезентативну складову, в їх новій функції для показу їх первісного (історичного) призначення.

Пристосування – забезпечення «сучасного використання об'єкта культурної спадщини без зміни притаманних йому властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної спадщини, в тому числі реставрація елементів, які становлять історико-культурну цінність» [18].

Відновлюючі методи

Містобудівні (відновлюючі методи)

Відновлення – приведення до первісного чи попереднього стану після пошкодження чи знищення, повернення втраченого історичного образу міського середовища (ансамблю) з відбудовою всіх його занедбаних та зруйнованих елементів.

Реабілітація (історичного міського середовища) – відновлюючий реставраційний метод, що застосовується для повернення його втраченого історичного значення через відновлення історичного розпланування, забудови, втрачених історичних функцій і традиційних міських процесів. Застосовується для міських територій з високою історико-архітектурною цінністю, що мають пам'ятки архітектури та містобудування, які на сьогодні не використовуються

за призначенням або взагалі не використовуються, є занедбаними і знецінюються.

Ревалоризація (історичного міського середовища) можна визначити як наступний за можливістю привнесення нового в історично сформоване, відновлюючий реставраційний метод. Ревалоризація спрямована на «підвищення архітектурно-художньої цінності історичного міського середовища» [17] з відбудовою чи ознакуванням втрачених знакових елементів, з введенням нових компенсацийних для підвищення якості.

Регенерація (історичного міського середовища) в даній систематизації є наступним за можливістю привнесення нового в історично сформоване і підсумковим відновлюючим реставраційним методом. Регенерація історичного міського середовища передбачає повернення його композиційної цілісності з науково обґрунтованим відтворенням втрачених частин і порушених структурних елементів, з адаптацією їх під сучасні вимоги, нову сучасну функцію; з поширенням характерних ознак на нову компенсаційну забудову; з введенням нової функції для підтримання активності. Доповнення або зміна у функціональному рішенні історичного міського середовища можлива за рахунок лише точкового введення нових об'ємів з новою функцією або функціональної адаптації існуючих будівель і просторів.

Об'ємні (відновлюючі методи)

Фрагментарна і цілісна реставрація. При застосуванні будь-яких відновлюючих методів на містобудівному рівні при II ступені РРТ історичного центру (підсиленні) для існуючих пам'яток, на об'ємному рівні, найчастіше проводять фрагментарну і цілісну реставрацію.

Реставрація (лат. *restauratio* – відновлення) – комплекс науково обґрунтованих заходів, спрямований на «укріплення фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності» [18]. Розрізняють фрагментарну та цілісну реставрацію. Для **фрагментарної реставрації** є характерним «відновлення тільки тих частин будівлі чи комплексу, первісна форма яких суворо документована» [17]. Для **цілісної реставрації** є характерним «відновлення усієї пам'ятки в архітектурно-художній та історичній повноті її первісної форми» [17].

Відтворення. При відновленні історичного образу міського середовища (ансамблю) може бути здійснено відтворення повністю зруйнованих окремих пам'яток архітектури. Це реставраційний метод, що передбачає повну відбудову втраченого історичного об'єкта за історичними документами (кресленнями, описами, іконографіями).

Реституція – реставраційний метод, який можна вважати різновидом відтворення. Передбачає максимально наближену до оригіналу відбудову цілої будівлі на підставі невеликої збереженої її частини [19] за існуючими документами та аналогами.

Реабілітація (пам'ятки). При реабілітації, а також при регенерації історичного міського середовища (на містобудівному рівні) для занедбаних, деградуючих пам'яток (на об'ємному рівні) може бути застосовано реабілітацію – реставраційний метод, який включає сукупність заходів по приведенню їх у стан, придатний для використання з відновленням втрачених первісних «культурних та функціональних властивостей» [18].

Ревалоризація (пам'ятки, історичної будівлі) – відновлюючий реставраційний метод, що включає сукупність науково обґрунтованих заходів щодо підвищення її архітектурно-художньої, історичної і соціально-культурної цінності.

Регенерація (пам'ятки, історичної будівлі) – реставраційний метод, який на об'ємному рівні передбачає повернення їх архітектурно-розпланувальної і композиційної цілісності з відновленням зруйнованих і відтворенням втрачених частин та забезпечення їх функціональної активності з адаптацією (на функціональному рівні) під нові сучасні функції.

Функціональні (відновлюючі методи)

Функціональне відновлення (первісної функції) – повернення первісних функцій для відновлення втраченого історичного соціо-культурного значення окремої пам'ятки чи історичного міського середовища.

Функціональний розвиток (первісної (історичної) функції) – надання нових властивостей будівлі чи міському середовищу в цілому через додавання до їх існуючих основних первісних чи історичних функцій нових близьких додаткових, що їх підсилять і урізноманітнять.

Функціональне доповнення – додавання до існуючих функцій нових, що не є близькими, але не суперечать історичній формі і не потребують її оновлення, для активізації і підсилення соціо-культурного значення окремої будівлі та історичного міського середовища в цілому.

Адаптація – надання нових функцій для забезпечення активності зі збереженням і відновленням історичної архітектурно-розпланувальної і конструктивної системи будівлі (розпланувальної, об'ємно-просторової і композиційної цілісності міського середовища), з точковим введенням необхідних компенсаційних нових елементів.

Перенесення функцій – поширення існуючих історичних функцій з можливим їх доповненням новими на нові будівлі і простори в історичному міському середовищі для підсилення його індивідуальності.

Оновлюючі методи

Містобудівні (оновлюючі методи)

Санація – оновлюючий метод, що використовується як на містобудівному (для історичного міського середовища), так і об'ємному рівнях (для окремих будівель) разом з різними зберігаючими, відновлюючими, оновлюючими і перетворюючими методами, передуючи їм. Застосовується для оздоровлення та приведення забудови і відкритих просторів у належний стан, що відповідає сучасним санітарним нормам та соціальним вимогам [20]. Для середовища історичного центру реалізується через звільнення території від малоцінних зношених і дисгармонуючих будівель, її опорядження і озеленення.

Рекультивация (деградуючих земель і водойм) – екологічна санація. Передбачає екологічне відновлення і соціально-економічне оновлення порушених і деградуючих земель і водойм з метою поліпшення умов навколишнього середовища, природних і штучно створених властивостей ландшафту, приведення їх до стану, придатного для нового після промислового використання.

Ремінісценція. В рамках коригування (III ступеня РРТ) на містобудівному рівні можлива ремінісценція історичного міського середовища. Це оновлюючий метод, що передбачає запозичення асоціативного історичного образу, мотиву, стилістичних прийомів і поширення їх на нову забудову в історичному міському середовищі.

Ревіталізація – означає повернення до життя. В даній систематизації слід визначити як перший реконструктивний метод, який може бути застосовано як на містобудівному, так і об'ємному рівнях. Ревіталізація (для історичного міського середовища) – характеризує процеси відновлення його життєздатності, активізації та запобігання деградації шляхом надання нових функцій, які «не порушують історично сформований вигляд будівель» [17], міський контекст і підвищують якість.

Оновлення – можливо виділити як наступний за активністю втручання реконструктивний метод для проведення якісних змін в історичному центрі. Передбачає тактовне коригуюче доповнення його історичного розпланування і забудови новими елементами, необхідними для підтримання цілісності і контекстуального розвитку та підвищення якості перебування в ньому, при збереженні існуючих об'єктів культурної спадщини і традиційного характеру середовища.

Об'ємні (оновлюючі методи)

Санація (будівлі) – реставраційно-реконструктивний метод, що застосовується також і для оздоровлення та підвищення санітарної і соціально-економічної якості окремих будівель. Його реставраційна складова (для

пам'яток) реалізується, як зазначалося вище, через укріплення їх конструкцій і нейтралізацію негативних біохімічних процесів в них. Його реконструктивна складова (якщо йдеться про малоцінні будівлі) реалізується через їх термомодернізацію для підвищення їх санітарної і соціально-економічної якості.

Реплікація (для нової будівлі) – оновлюючий метод, що передбачає надання новій будівлі форм, запозичених з асоціативного історичного образу. Використовується на об'ємному рівні при проведенні ремінісценції історичного міського середовища (на містобудівному рівні).

Ревіталізація (будівлі) – реконструктивний метод, що характеризує процеси її «оживлення» шляхом надання нових функцій з можливим оновленням (тактовним доповненням) розпланування, конструкцій, інженерно-технічної структури і обов'язковим збереженням історичних фасадів.

Модернізація (будівлі). При оновленні історичного центру для погано збережених історичних будівель і малоцінних будівель можливим буде проведення їх модернізації. Модернізація (будівлі) – реконструктивний метод якісних змін в об'ємно-розпланувальній, конструктивній та інженерній системах будівлі із заміною застарілих елементів, активним доповненням новими, необхідними для її сучасного використання, без порушення її історичних цінних фасадів. Нові елементи, що мають доповнити фасад будівлі, підпорядковують історичним за масштабом і парцеляцією, проте можуть бути виконані з нових сучасних матеріалів.

Функціональні (оновлюючі методи)

Функціональне наповнення – введення різних функцій для існуючих і нових будівель та відкритих просторів для запобігання монофункціональності (збіднення і деградації) історичного центру та забезпечення його соціокультурної і економічної активності.

Функціональне оновлення – додавання до існуючої функції будівлі нових з необхідних оновленням (тактовним коригуючим доповненням) її об'ємно-розпланувальної і конструктивної системи; введення нових функцій для окремих нових будівель і відкритих просторів чи тих, що підлягають РРТ для активізації історичного центру і міста в цілому.

Перетворюючі методи

Містобудівні (перетворюючі методи)

Перетворення – реконструктивний метод для проведення якісних змін в історичному міському середовищі «із збереженням основ історичного розпланування і об'ємно-просторових співвідношень при строго регульованому новому будівництві» [17].

Реновація (історичного міського середовища) – перетворюючий реконструктивний метод, що передбачає якісну зміну міського середовища із заміщенням непридатних, внаслідок морального і фізичного зносу, його елементів, частин і структур новими, які відповідають сучасним вимогам, з регулюванням за композицією, об'ємом, поверховістю, співвідношенням забудованих в відкритих просторів для підпорядкування історичному контексту. Застосовується до малоцінних і дисгармонуючих будівель та деградуючих територій, а також до територій з житловою забудовою, яка повністю не відповідає сучасним вимогам (естетичним, технічним, утилітарним) для переведення їх на новий якісний рівень та інтеграцію у сучасне міське життя.

Радикальна перебудова (міського середовища) – реконструктивний метод, що передбачає якісну зміну «збудови із збереженням тільки напрямків вуличних трас і місця містобудівних вузлів» [17]. Радикальна перебудова можлива для міського середовища, що не є історично цінним, знаходиться за межами історичного центру.

Об'ємні (перетворюючі методи)

Реновація (будівлі) – реконструктивний метод, який на об'ємному рівні передбачає підвищення якості малоцінної будівлі зі змінами в розплануванні та зовнішньому вигляді, заміною і доповненням новими конструкціями, надбудовою поверхів та прибудовою нових комунікацій, поліпшенням інженерно-технічних, екологічних і соціально-економічних характеристик. Існуючі функції, при цьому, можуть бути доповнені новими, або повністю зміненими. В рамках реновації зазвичай проводять і термомодернізацію будівель.

Функціональні (перетворюючі методи)

Рефункціоналізація – часткова чи повна заміна існуючих функцій на нові з активними змінами в об'ємно-розпланувальній, конструктивній та інженерно-технічній системах будівель, розпланувальній і об'ємно-просторовій системах міського середовища для активізації, підвищення якості і інтеграції їх в сучасне міське життя. Є особливо актуальним для малоцінних і деградуючих промислових і складських будівель і територій при їх реновації.

Висновки. У вищенаведеній систематизації показана відповідність існуючих реставраційних і реконструктивних методів в залежності від активності втручання та використання для різних системних рівнів, де кожному методу з містобудівного рівня відповідають певні методи об'ємного та функціонального рівнів. Комплексний процес реставраційно-реконструктивних трансформацій в будь-якому історичному міському середовищі є ефективним, коли для його здійснення використовуються не окремі методи, а їх комбінації.

Список джерел

1. Водзинський Є. Принципи та методи охорони видового розкриття пам'яток архітектури в краєвиді історичних міст (1970-ті – 1990-ті рр.): автореф. дис. ... к. арх. Київ, 2011. 20 с.
2. Дьомін М. Актуальні проблеми пам'яткоохоронної діяльності в Україні. Мистецькі обрії. Київ, 2005. Вип. 7. С. 263-268.
3. Коротун І. В. Архітектурно-містобудівні основи створення буферних зон об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: автореф. дис. ... д. арх. Київ, 2017. 36 с.
4. Осиченко Г. О. Реконструкція історичного середовища міста. Містобудування та територіальне планування. Київ, 2009. Вип.35. С. 343-354.
5. Плешкановська А. М., Планування реконструктивної діяльності як умова розвитку міста. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук. -техн. збірник. Київ, 2015. Вип.38. С. 314-320.
6. Устенко Т. В., Водзинский Е.Е. Охрана историко-архитектурного наследия в городах Украины. Градостроительные вопросы сохранения и использования памятников архитектуры. Москва, 1980. С. 94-100.
7. Орленко М. І. Проблеми та методи реставрації пам'яток архітектури України (ХІ – поч. ХХ ст.): автореф. дис. ... д. арх. Київ, 2018. 44 с.
8. Прибега Л. Охорона та реставрація архітектурно-містобудівної спадщини України: методологічний аспект. Київ: Мистецтво, 2009. 304 с.
9. Бевз М. В. Методологічні основи збереження та регенерації заповідних архітектурних комплексів історичних міст: автореф. дис. ... д. арх. Харків, 2004. 32 с.
10. Рибчинський О.В. Формування і ревіталізація середмість історичних міст України: автореф. дис. ... д. арх. Львів, 2017. 34 с.
11. Leshchenko N., Tovbych V. Revived degraded monuments of fortification architecture –potential for the historical small towns development. Budownictwo i Architektura. Lublin, 2020. Vol. 19 (1). P. 47 – 54. <https://doi.org/10.35784/bud-arch.906>
12. Кодін В.О. Основи реконструкції історичних міст. Навчальний посібник. Харків: ХНАМГ, 2009. 172 с.
13. Соколовська Ю. С. Принципи реновації архітектурного середовища в районах масової забудови міст України: автореф. дис. ... к. арх. Київ, 2017. 20 с.
14. ДБН Б.2.2-12:2019: Планування та забудова територій. Київ, 2019. 177с.
15. Лещенко Н. А. Методологічні основи реставраційно-реконструктивних трансформацій історичних центрів малих міст: дис. ... д. арх. Київ, 2020. 447 с.
16. Лещенко Н. А. Комплексний процес реставраційно-реконструктивних трансформацій. Містобудування та територіальне планування: наук. – техн.

збірник. Київ, 2021. Вип. 76. С. 138–149. <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2021.76.138-149>

17. Мардер А. П., Євреїнов Ю. М., Пламеницька О. А. Архітектура: короткий словник-довідник. Київ, 1995. 335 с.

18. Про охорону культурної спадщини: Закон України. Київ, 2000.

19. Івашко Ю. Філософське значення і передумови виникнення наукової реставрації пам'яток архітектури і мистецтва. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 2006. Вип. 16. С. 15-22.

20. Лещенко Н. А. Збереження та оновлення історичного середовища в контексті сталого розвитку міста. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук. – техн. збірник. Київ, 2017. Вип. 47. С. 111 – 115.

References

1. Vodzynskiy YE. (2011). Principles and methods of protection of species disclosure of architectural monuments in the landscape of historic cities (1970s - 1990s). [Pryntsypy ta metody okhorony vydovoho rozkryttya pam'yatok arkhitektury v krajevyydi istorychnykh mist (1970-ti – 1990-ti rr.)]: avtoref. dys. ... k. arkh. Kyiv, 20. (in Ukrainian)

2. D'omin M. (2005). Current problems of monument protection in Ukraine. [Aktual'ni problemy pam'yatkookhoronnoyi diyal'nosti v Ukrayini]. Mystets'ki obriyi, 7, 263-268. (in Ukrainian)

3. Korotun I. V. (2017). Architectural and town-planning framework of buffer zone formation for UNESCO World Heritage Sites [Arkhitekturno-mistobudivni osnovy stvorennya bufernykh zon ob'yektiv Vsesvitn'oyi spadshchyny YUNESKO]: avtoref. dys. ... d. arkh. Kyiv, 36. (in Ukrainian)

4. Osychenko H. O. (2009). Reconstruction of the historical environment of the city. [Rekonstruktsiya istorychnoho seredovyscha mista]. Mistobuduvannya ta terytorial'ne planuvannya, 35, 343-354. (in Ukrainian)

5. Pleshkanovs'ka A. M. (2015). Reconstruction planning as a condition for city development. [Planuvannya rekonstruktyvnoyi diyal'nosti yak umova rozvytku mista]. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya, 38, 314-320. (in Ukrainian)

6. Ustenko T. V., Vodzinskiy Ye.Ye. (1980). Protection of historical and architectural heritage in the cities of Ukraine. [Okhrana istoriko-arkhitekturnogo naslediya v gorodakh Ukrainy]. Gradostroitel'nyye voprosy sokhraneniya i ispol'zovaniya pamyatnikov arkhitektury, 94-100. (in Russian)

7. Orlenko M. I. (2018). Problems and methods of restoration of architectural monuments of Ukraine (XI - early XX century). [Problemy ta metody restavratsiyi

пам'яток архітектури Украйны (XI – poch. XX st.): avtoref. dys. ... d. arkh. Kyiv, 44. (in Ukrainian)

8. Prybyeha L. (2009). Protection and restoration of architectural and urban heritage of Ukraine: methodological aspect. [Okhorona ta restavratsiya arkhitekturno-mistobudivnoyi spadshchyny Ukrainy: metodolohichnyy aspekt]. Kyiv, 304. (in Ukrainian)

9. Bevz M. V. (2004). Methodological bases of preservation and regeneration of protected architectural complexes of historical cities. [Metodolohichni osnovy zberezhennya ta reheneratsiyi zapovidnykh arkhitekturykh kompleksiv istorychnykh mist]: avtoref. dys. ... d. arkh. Kharkiv, 32. (in Ukrainian)

10. Rybchyns'kyi O.V. (2017). The formation and revitalization of the downtown historic towns of Ukraine. [Formuvannya i revitalizatsiya seredmist' istorychnykh mist Ukrainy]: avtoref. dys. ... d. arkh. L'viv, 34. (in Ukrainian)

11. Leshchenko N., Tovbych V. (2020). Revived degraded monuments of fortification architecture –potential for the historical small towns development. *Budownictwo i Architektura*, 19 (1), 47 – 54.

12. Kodin V.O. (2009). Fundamentals of reconstruction of historic cities. [Osnovy rekonstruktsiyi istorychnykh mist]. *Navchal'nyy posibnyk*, Kharkiv, 172. (in Ukrainian)

13. Sokolovs'ka YU. S. (2017). Principles of renovation of the architectural environment in the areas of mass construction of cities of Ukraine. [Pryntsypy renovatsiyi arkhitekturnoho seredovyscha v rayonakh masovoyi zabudovy mist Ukrainy]: avtoref. dys. ... k. arkh. Kyiv, 20. (in Ukrainian)

14. DBN B.2.2-12:2019 (2019). Planning and development of territories. [Planuvannya ta zabudova terytoriy]. Kyiv, 177. (in Ukrainian)

15. Leshchenko N. A. (2020). Methodological foundations of the restoration-reconstructive transformations of the historical centers of small towns. [Metodolohichni osnovy restavratsiyno-rekonstruktyvnykh transformatsiy istorychnykh tsentriv malykh mist]: dys. ... d. arkh. Kyiv, 447. (in Ukrainian)

16. Leshchenko N. A. (2021). Complex process of the restoration-reconstructive transformations. [Kompleksnyy protses restavratsiyno-rekonstruktyvnykh transformatsiy]. *Mistobuduvannya ta terytorial'ne planuvannya*, 76, 138–149. (in Ukrainian)

17. Marder A. P. (2021). Architecture: a concise dictionary. [Arkhitektura: korotky slovnyk-dovidnyk]. Kyiv, 335. (in Ukrainian)

18. On the protection of cultural heritage (2000). [Pro okhoronu kul'turnoyi spadshchyny]: law of Ukraine. Kyiv. (in Ukrainian)

19. Ivashko Yu. (2006). Philosophical significance and prerequisites for the emergence of scientific restoration of architectural and art monuments. [Filosofs'ke

znachennya i peredumovy vynyknennya naukovoyi restavratsiyi pam"yatok arkhitektury i mystetstva]. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya, 16, 15-22. (in Ukrainian)

20. Leshchenko N. A. (2017). Preservation and renewal of the historical environment in the context of city's sustainable development. [Zberezhennya ta onovlennya istorychnoho seredovyshcha v konteksti staloho rozvytku mista]. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya, 47, 111-115. (in Ukrainian)

Аннотация

Лещенко Нелля Арсентьевна, доктор архитектуры, профессор кафедры информационных технологий в архитектуре, Киевский национальный университет строительства и архитектуры.

Методы комплексного процесса реставрационно-реконструктивных трансформаций

В статье осуществлена систематизация существующих реставрационных и реконструктивных методов в иерархическом порядке в зависимости от возможности привнесения нового в исторически сложившееся – от самых щадящих реставрационных до самых активных реконструктивных. Предложена их классификация: по активности вмешательства – на сберегающие, восстанавливающие, обновляющие, преобразующие; по проведению качественных изменений на разных системных уровнях – на градостроительные, объемные и функциональные. Сберегающие и восстанавливающие методы отнесены к реставрационным, а обновляющие и преобразующие – к реконструктивным. Показано их соответствие в зависимости от их активности по привнесению нового в исторически сложившееся и их использования для различных системных уровней при осуществлении комплексного процесса реставрационно-реконструктивных трансформаций. Предоставлено краткое объяснение по каждому методу. Определено, что применение реставрационных или реконструктивных методов зависит от качественного показателя существующего состояния выбранного участка, а именно, его степени ценности (историко-архитектурной ценности) и степени деструкции (целостности). Рекомендовано применять для участков I-й и II-й степеней ценности и целостности реставрационные методы (сберегающие и восстанавливающие), а для участков III-й и IV-й степеней ценности и целостности – реконструктивные методы (обновляющие и преобразующие). Обозначено, что реставрационные методы соответствуют I-й и II-й степени реставрационно-реконструктивных трансформаций, а реконструктивные методы соответствуют III-й и IV-й степени РРТ. Для эффективности проведения комплексного процесса реставрационно-реконструктивных

трансформаций в любой исторической городской среде рекомендовано использовать не отдельные методы, а их комбинации.

Ключевые слова: реставрационно-реконструктивная трансформация (PPT); методы комплексного процесса PPT.

Annotation

Nellia Leshchenko, Doctor of Architecture, Professor of the Department of Information Technologies in Architecture, Kiev National University of Construction and Architecture.

Methods of the Complex Process of the Restoration-Reconstructive Transformations

The article deals with the systematization of existing restoration and reconstructive methods in a hierarchical order, depending on the possibility of introducing a new one into the historically established – from, the gentlest, restoration to the most active reconstructive. Their classification is proposed: according to the activity of the intervention – into preserving, restoring, renewing, transforming; to carry out qualitative changes at different system levels – urban planning, volumetric and functional. Preserving and restoring methods are classified as restoration, and renewing and transforming methods are classified as reconstructive. Their correspondence is shown depending on their activity in bringing new into the historical formed and their use for various system levels in the implementation of the complex process of restoration-reconstructive transformations. A brief explanation of each method is provided. It has been determined that the use of the restoration or reconstructive methods depends on the qualitative indicator of the existing state of the selected site, namely, its degree of value (historical-architectural value) and the degree of destruction (integrity). It is recommended to use restoration methods (preserving and restoring) for sites of the I and II degrees of value and integrity, and reconstructive methods (renewing and transforming) for sites of the III and IV degrees of value and integrity. It was indicated that the restoration methods correspond to the I and II degrees of restoration-reconstructive transformations, and the reconstructive methods correspond to the III and IV degrees of the RRT. For the effectiveness of the complex process of restoration-reconstruction transformations in any historical urban environment, it is recommended to use not individual methods, but their combinations.

Keywords: restoration-reconstructive transformation (RRT); methods of the complex process of RRT.